

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย
ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย เขตพื้นที่ชั้นในและพื้นที่ชั้นนอก กรุงเทพมหานคร

**Factor Related to the Operation and Control of Dengue Prevention of Health Officer for Inner
and Outer Areas of Bangkok**

Acharaporn Chaloeisuk (อัจฉราภรณ์ เฉลยสุข)* Tawee Saiwichai (ทวี สายวิชัย)**

Wongdyan Pandii (วงเดือน ปันดี)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ด้านไข่เลือดออก ความรู้ด้านไข่เลือดออก ปัจจัยการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ปัจจัยแรงจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน กับการปฏิบัติงานควบคุมและกำจัดพาหะนำโรคไข่เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย พื้นที่ชั้นในและชั้นนอก กรุงเทพมหานคร ตัวอย่างคือผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายที่ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 111 คน แบ่งเป็นเขตพื้นที่ชั้นในจำนวน 33 คน และเขตพื้นที่ชั้นนอก จำนวน 78 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า ANOVA และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน และ ปัจจัยด้านค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับผลปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายระหว่างพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก พบว่าผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายเขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก มีผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ABSTRACT

This cross-sectional descriptive research aimed to explore the correlations between personal factors, knowledge on Dengue Fever, operation supportive factors, motivational factors, hygienic factors, and the operation and control of dengue prevention of Health Officer for inner and outer areas of Bangkok. The sample consisted of 111 Health Officer who has performed work for at least six months. Of this number, 33 person are from inner area of Bangkok and 78 persons are from outer area of Bangkok. The instrument applied for data collection was questionnaire. The statistics applied in this research included percentage, mean, standard deviation, t-test, ANOVA, and correlation coefficient. According to the results, operational factors and hygiene factors both showed correlations with the performance between inner and outer areas of Bangkok, a difference in the performance of Health Officer from both areas can be observed without statistical significance at level of 0.05.

คำสำคัญ: การควบคุมลูกน้ำยุงลาย, ปัจจัยสัมพันธ์, พื้นที่กรุงเทพมหานคร

Key Words: Dengue Fever, Related factors, Bangkok areas

* นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาโรคติดเชื้อและวิทยาการระบาด คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาคปริติติวิทยาและกัญญาวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** รองศาสตราจารย์ ภาคปริติติวิทยาและกัญญาวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

โรคไข้เลือดออกป็นโรคติดเชื้อที่มีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัสเด็งกี (Dengue virus) โดยมียุงลาย (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะหลัก เป็นปัญหาที่สำคัญทางสาธารณสุข พบการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกทั่วโลกประมาณ 2.5 พันล้านคนในทุกปี (CDC, 2014)

สำหรับสถานการณ์ในประเทศไทยของโรคไข้เลือดออกประสบปัญหาหายาวนาน การระบาดครั้งแรกเกิดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร และมีการรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในทุกๆปี ลักษณะการระบาดจะเป็นลักษณะเป็นแบบปีหนึ่งสูงและปีถัดมาลดต่ำลง ต่อจากนั้นก็พบการระบาดกระจายไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย และรูปแบบการระบาดจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ แบบเว้นปี แบบสูง 2 ปี แล้วลดต่ำลงมาหรือลดลง 2 ปี แล้วจากนั้นก็เพิ่มสูงขึ้น (สำนักโรคติดต่ออันตราย กรมควบคุมโรค, 2553)

กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศที่มีประชากรอาศัยอย่างหนาแน่น มีการเคลื่อนย้ายของประชากรอยู่ตลอดเวลา ไข้เลือดออกถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมาก จากสถานการณ์ไข้เลือดออกในกรุงเทพมหานครในระยะ 5 ปีย้อนหลัง (พ.ศ.2551-2555) มีจำนวนผู้ป่วยตามลำดับคือ 12,443 คน, 7,360 คน, 11,110 คน, 10,525 คน และ 10,081 คนตามลำดับ (ศูนย์ป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก สำนักอนามัย, 2556)

จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควบคุมลูกน้ำยุงลายที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะจัดสุขศึกษา ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐกับภาคประชาชน ยังคงพบว่ามี การเกิดและการระบาดของโรคไข้เลือดออกทุกปี ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากการขาดความร่วมมือของประชาชน พบว่าลักษณะของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งในเขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก อาจมีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ระยะทางการเดินทาง ขาดการประสานงานความร่วมมือในชุมชน จำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งการเข้าถึง

ประชาชนในเวลาราชการค่อนข้างยาก เนื่องจากประชาชนจะออกไปทำงาน ดังนั้นการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลายจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย อีกทั้งขาดความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น ทราซกำจัดลูกน้ำ น้ำยาพ่นเคมี หรือเกิดจากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ที่ถูกต้องในการควบคุมโรคไข้เลือดออก ขาดปัจจัยค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดงานล่าช้า ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานทันเวลาที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการควบคุมโรคให้สงบลง (ยุทธกร, 2548) สำหรับวิธีการควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออกนั้นต้องมีการกำจัดเชื้อไวรัสเด็งกีทั้งในยุงลายและผู้ป่วย โดยการควบคุมและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ขณะเดียวกันต้องป้องกันยุงลายไม่ให้กัดผู้ป่วย และกำจัดการเดินทางเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อจากผู้ป่วยมาสู่คนปกติ (บุปผาชาติ, 2553) ซึ่งการควบคุมโรคดังกล่าวเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการปฏิบัติงานร่วมกัน ปัญหาดังกล่าว สำนักอนามัย กรุงเทพมหานครจึงจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานควบคุมและกำจัดพาหะยุงลาย โรคไข้เลือดออกสำหรับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และแนวทางสำหรับให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน การทำงานในทิศทางเดียวกันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบให้ปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบโดยดำเนินการตามนโยบายในการควบคุมโรค จากสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร โดยหนึ่งในหน้าที่คือการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา การควบคุมลูกน้ำและกำจัดยุงลายพาหะ เพื่อไม่ให้โรคเกิดการแพร่ระบาด ลดค่าดัชนีกักโรค และความรุนแรงของโรคให้สงบลง (ยุทธกร, 2548)

จากปัญหาความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติ

งานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลซึ่งอาจนำไปใช้เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเนื่องจากระบบนิเวศของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ชั้นในและชั้นนอกมีความแตกต่างกันจึงสมควรมีการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลการปฏิบัติงานด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ด้านไข้เลือดออก ปัจจัยด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านค่าจ้าง กับการปฏิบัติงานควบคุมและกำจัดยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย พื้นที่ชั้นในและชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรคไข้เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย เขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก ของกรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ศึกษาเป็น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ เจ้าพนักงานพยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข ของศูนย์บริการสาธารณสุข และศูนย์สาขา สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ตัวอย่างคือปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 111 คน แบ่งเป็นเขตพื้นที่ชั้นใน จำนวน 33 คนและเขตพื้นที่ชั้นนอก จำนวน 78 คน ผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายจะเป็นตัวแทนศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งละ 1 คน เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการควบคุมไข้เลือดออก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและ มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ความตรงของเนื้อหา ดำเนินการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด และ

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้เสนอและผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการการวิจัยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร จากนั้นติดต่อประสานงานกับศูนย์บริการสาธารณสุขและศูนย์สาขาเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลและชี้แจงยินยอมเข้าร่วม โครงการวิจัย และผลของคำตอบ ข้อมูลทุกอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยผู้วิจัยเองและทำลายเอกสารภายหลังเสร็จสิ้นการศึกษา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ.2557 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2557

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแปลรหัสตามคู่มือการลงรหัสแบบสอบถาม สร้างแฟ้มข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน อายุงาน ระยะเวลาในการทำงานควบคุมโรคไข้เลือดออก ระยะเวลาในพื้นที่รับผิดชอบงาน การฝึกอบรม ปัจจัยด้านความรู้โรคไข้เลือดออก ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านค่าจ้าง โดยใช้ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจและค่าจ้าง กับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ระหว่างผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายชั้นในและชั้นนอกโดยใช้สถิติวิเคราะห์คือ t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานควบคุม
ลูกน้ำยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข
(n=111)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	20	18.0
หญิง	91	82.0
อายุ (ปี)		
20-29	9	8.1
30-39	24	21.6
40-49	40	36.0
50-59	38	34.2
สถานภาพสมรส		
โสด	27	24.3
สมรส	69	62.2
หย่าร้าง	15	13.5
การศึกษา		
ปริญญาตรี	96	86.5
ปริญญาโท	15	13.5
ตำแหน่ง		
พยาบาลวิชาชีพ	71	64.0
เจ้าหน้าที่งานพยาบาล	8	7.2
นักวิชาการสาธารณสุข	32	28.8
ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ		
ต่ำกว่า 1 ปี	14	12.6
1-10	63	56.8
11-20	24	21.6
21-30	6	5.4
มากกว่า 31 ปีขึ้นไป	4	3.6
Mean = 8.70	S.D. = 7.88	Min = 1 Max = 32

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานควบคุม
ลูกน้ำยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข
(n=111) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ที่รับผิดชอบ (รับผิดชอบมากกว่า 1 พื้นที่)		
ชุมชน	108	97.3
โรงเรียน	93	83.8
ศาสนสถาน	91	82.0
บ้านจัดสรร	75	67.6
สถานประกอบการ	41	36.9

จากตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 82.0) เพศชาย (ร้อยละ 18) อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40 - 49 ปี อายุเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคือ 44.43 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 62.2) รองลงมาคือสถานภาพโสด (ร้อยละ 24.3) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 86.5) ตำแหน่งงานส่วนใหญ่จะเป็น พยาบาลวิชาชีพ (ร้อยละ 64) ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ มากสุด คือ 1-10 ปี (ร้อยละ 56.8) สำหรับพื้นที่ที่รับผิดชอบมากที่สุดคือ ชุมชน (ร้อยละ 97.3) น้อยที่สุดคือสถานประกอบการ (ร้อยละ 36.9)

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานของปัจจัยด้านความรู้โรค
ไข้เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำ
ยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข (n = 111)

ความรู้ด้านโรค ไข้เลือดออก	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ต่ำ	0	0
ความรู้ปานกลาง	45	40.5
ความรู้ดี	66	59.5
Mean = 18	Max = 22	Min = 13 S.D. = 1,98

จากตารางที่ 2 บ่งชี้ความรู้ด้านโรคไข้เลือดออก พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมความรู้ไข้เลือดออกทั้งหมด 111 คน เท่ากับ 18 คะแนน และสูงสุดเท่ากับ 22 คะแนน พบว่าผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายจะมีความรู้ดีที่ร้อยละ 59.5

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานของ ผู้ปฏิบัติงานควบคุม
ลูกน้ำยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข
จำแนกตามปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน
(n = 111)

ปัจจัยด้านการสนับสนุนการการ ปฏิบัติงาน	จำนวน	ร้อยละ
ด้านงบประมาณ		
หน่วยงานมีการวางแผนการใช้งบประมาณประจำปีเพื่อใช้ในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก	82	73.9
หน่วยงานมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก	72	64.9
งบประมาณได้รับตรงเวลาในการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก	73	65.8
หน่วยงานได้รับการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกจากสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร	83	74.8
ด้านวัสดุอุปกรณ์		
หน่วยงานได้รับการสนับสนุนเครื่องพ่นเคมี จากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	63	56.8

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานของ ผู้ปฏิบัติงานควบคุม
ลูกน้ำยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข
จำแนกตามปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน
(n = 111) (ต่อ)

ปัจจัยด้านการสนับสนุนการการ ปฏิบัติงาน	จำนวน	ร้อยละ
ทีม SRRT มีการสำรวจสารเคมี/ทรายอะเบทไว้ใช้สำหรับการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่	106	91.9
ด้านกรณิเทศงาน		
หน่วยงานเคยได้รับการนิเทศด้านการปฏิบัติการงานควบคุมกำจัดพาหะนำโรคไข้เลือดออก	78	70.3
ด้านการฝึกอบรม		
หน่วยงานเคยได้รับการอบรม/ประชุมวิชาการด้านการปฏิบัติงานควบคุมกำจัดพาหะนำโรคไข้เลือดออก	92	82.9
หน่วยงานเคยได้รับการอบรมความรู้ด้านการใช้สารเคมีเรื่องพ่นสารเคมี	46	41.4

จากตารางที่ 3 บ่งชี้ด้านการปฏิบัติงาน พบว่าด้านงบประมาณ มีการวางแผนการใช้งบประมาณงบประมาณเพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 73.9, 64.9, 65.8 และ 74.8 ตามลำดับ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้รับการสนับสนุนเครื่องพ่นสารเคมี และ ทรายอะเบท ร้อยละ 56.8 และ 91.9 ตามลำดับ ด้านนิเทศงานด้านปฏิบัติงานควบคุมโรค ร้อยละ 70.3 ด้านการฝึกอบรม ประชุมวิชาการด้านการปฏิบัติงาน และการอบรมความรู้ด้านการใช้สารเคมี ร้อยละ 82.9 และ 41.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ปัจจัยด้านแรงจูงใจของศูนย์บริการ
สาธารณสุข (n = 111)

ระดับแรงจูงใจ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ (<50)	15	13.5
ระดับปานกลาง (50-79)	77	69.4
ระดับสูง (≥80)	19	17.1
Mean = 57.18 S.D. = 3.42 Max = 66 Min = 47		

จากตารางที่ 4 ปัจจัยด้านแรงจูงใจ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.4 รองลงมาคือระดับสูง ร้อยละ 17.1

ตารางที่ 5 ปัจจัยด้านค้ำจุนของศูนย์บริการสาธารณสุข
และศูนย์สาขา (n = 111)

ระดับแรงค้ำจุน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับต่ำ (<50)	13	11.8
ระดับปานกลาง (50-79)	85	76.6
ระดับสูง (≥80)	13	11.7
Mean = 72.02 S.D. = 7.28 Max = 90 Min = 39		

จากตารางที่ 5 ปัจจัยด้านค้ำจุน พบว่า ผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.6 รองลงมาคือระดับต่ำ ร้อยละ 11.8

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับผล
การปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของ
ศูนย์บริการสาธารณสุขและศูนย์สาขา เขต
พื้นที่ชั้นในและชั้นนอก กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	r	p-value
ปัจจัยด้านบุคคล		
อายุ	-0.060	0.533
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	-0.080	0.403
ระยะเวลาในพื้นที่ที่รับผิดชอบ งาน	0.046	0.630
พื้นที่ที่รับผิดชอบงาน	-0.017	0.856
ปัจจัยด้านความรู้เข้าใจลึกซึ้ง	0.141	0.139
ปัจจัยด้านการสนับสนุนการ ปฏิบัติงาน	0.225	0.018
ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	0.056	0.563
ปัจจัยด้านค้ำจุน	0.300	0.001

จากตารางที่ 6 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านค้ำจุน โดยมีความสัมพันธ์กัน ส่วนตัวแปรที่พบว่าจะไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ และปัจจัยด้านแรงจูงใจ

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบคะแนนผลการปฏิบัติงาน
ควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของผู้ปฏิบัติงาน
ควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของศูนย์บริการ
สาธารณสุขและศูนย์สาขา เขตพื้นที่ชั้นใน
และชั้นนอก กรุงเทพมหานคร

เขตพื้นที่	คะแนนผลการ ปฏิบัติงาน		t	df	p-value
	Mean	S.D.			
ชั้นนอก	67.50	20.46	-0.341	109	0.734
ชั้นใน	65.97	24.14			

จากตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ระหว่างผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย พบว่า ผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายเขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก มีผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.734)

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย เขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก ของกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ด้าน ไข่เลือดออก ปัจจัยด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านค่าจ้าง กับ การปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออก

ปัจจัยส่วนบุคคล กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออก ของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย พบว่า เพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ไม่มีความสัมพันธ์กันกับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออก

ปัจจัยด้านความรู้ กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออก ควรมีการพัฒนาศักยภาพกับบุคลากรที่รับผิดชอบงานให้มากที่สุด ปัจจัยด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออก จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านนิเทศงาน ด้านการอบรม ต้องมีการประสานงานกันอย่างดี มีการติดตามงาน การควบคุมกำจัดลูกน้ำยุงลายนั้นจะเน้นการควบคุมที่พาหะนำโรคเป็นหลัก โดยเฉพาะบริเวณแหล่งน้ำขัง พื้นที่ในชุมชน ภาชนะ

ตามบ้านเรือนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ใช้วิธีการควบคุมทางกายภาพ ชีวภาพ และการใช้สารเคมี เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความตระหนัก รับทราบถึงอันตรายโรค ไข่เลือดออกให้ความร่วมมือในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเป็นประจำทุกสัปดาห์ก็สามารถช่วยลดการเกิดโรค ไข่เลือดออกได้ ปัจจัยด้านจูงใจ กับผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายพาหะนำโรค ไข่เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ และลักษณะงานที่ทำ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพ ความพยายามทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อเกิดสิ่งกระตุ้นจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หัวหน้างานจะมอบหมายงานที่ทำให้มีความรับผิดชอบสูง ตลอดจนการเลื่อนตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ส่งผลทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัจจัยค่าจ้าง กับผลการปฏิบัติงานควบคุมและกำจัดยุงพาหะนำโรค ไข่เลือดออกของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่วนใหญ่มีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือน การบริหารงาน ได้รับการเอาใจใส่ดี เจ้าหน้าที่มีความพึงพอใจอย่างดี หากบุคคลได้รับปัจจัยเหล่านี้ ความไม่พอใจในงานก็จะหมดไป จะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน สำหรับการเปรียบเทียบคะแนนผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของผู้ปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลาย ของศูนย์บริการสาธารณสุขและศูนย์สาขา เขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอกกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ปฏิบัติงานเขตพื้นที่ชั้นในและชั้นนอก มีผลการปฏิบัติงานควบคุมลูกน้ำยุงลายไม่แตกต่างกัน เพราะภาระและหน้าที่งานในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันจึงพบความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
2. เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในส่วนที่ยังขาดประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กลุ่มงานควบคุมสัตว์และแมลงนำโรคไข้เลือดออก สำนักอนามัย สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ที่คอยที่อนุเคราะห์ข้อมูลครั้ง ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาและแก้ไขความบกพร่อง และทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

ชัยณรงค์ สุระชัยปัญญา. การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดเลย [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเอกบริหารสาธารณสุข]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2542

ดวงดี ไชยแสนท้าว. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์ชี้วัดในคู่มือการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. ว.สาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา 2555; 7(1): 50-59

บุปผาชาติ ศรีพิบูลย์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร [ปริญญาโท การค้นคว้าอิสระ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ] บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2553

ปนัดดา ศรีเอี่ยม. ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จังหวัดสุพรรณบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2548

ยุทธกร โสदानิล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยเจ้าหน้าที่กองควบคุมโรค สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2548

วีรศักดิ์ มณี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกของทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วในเครือข่ายบริการสุขภาพที่ 11 [วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2556

วุฒิสักดิ์ คำภาณี. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานควบคุมโรค ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสาธารณสุข]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2555

สมชาย รักไทย. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์]. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; 2552

สมศักดิ์ เผ่าสอน. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของ อาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอศิขรภูมิ จังหวัด สุรินทร์[วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ] บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2548

สุวรรณ โคตรชุม. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออกของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น[วิทยานิพนธ์ปริญญา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร สาธารณสุขบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2553

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค.
สถานการณ์โรคไข้เลือดออกในประเทศไทย 2551-2553 [ออนไลน์] [อ้างเมื่อ 16 มิถุนายน 2553] จาก <http://thaiibd.org/n/dengue>

Centers for Disease Control and prevention. Epidemiology [Online] 2014 [cited 2014 June 9]. Available from : <http://www.cdc.gov/dengue/epidemiology/index.html>